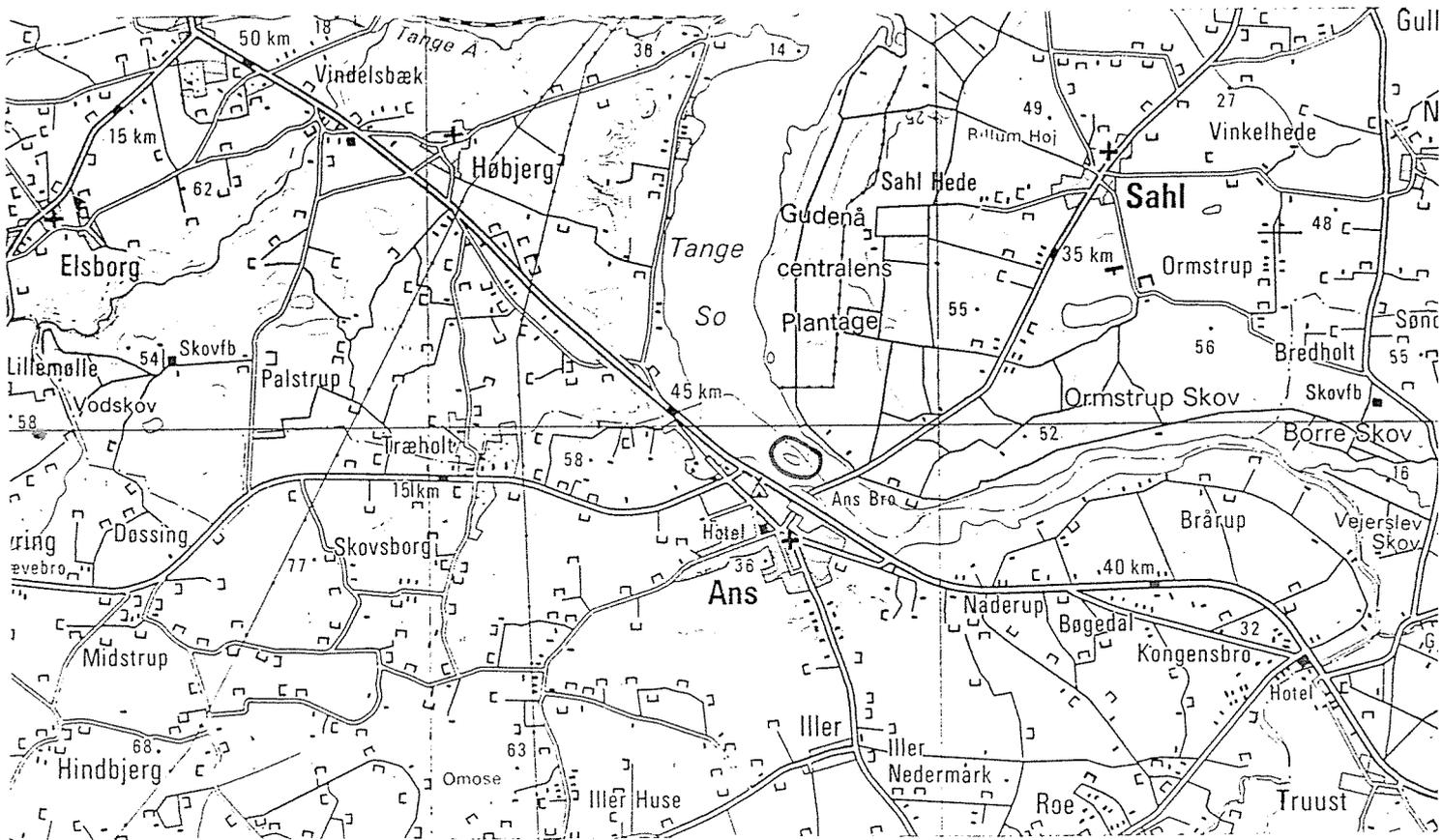

TANGE Ø

en ø-floraliste med noter

af

Erik Wessberg

TANGE Ø - EN Ø-FLORALISTE MED NOTER

Ved anlæggelsen af den 700 m lange dæmning tværs over Gudenådalen ved Tange opstod en 13 km. lang sø (Tange Sø) med en største bredde på ca. 1 km. Arbejdet blev - ifølge Jacobsen (1981) - påbegyndt i 1918 og afsluttedes i december 1920, da den første elektricitet fra det ny-opførte vandkraftværk kunne leveres til forbrugerne. Opstemningen af vandet bevirkede, at vandspejlet blev hævet med ca. 9 m. Dette resulterede bl.a. i, at over 1000 tdr. land og 27 ejendomme blev permanent dækket af vand; ejendommene blev dog først nedbrudt, og mange materialer kørt bort. Kun de allerhøjeste dele af landskabet forblev over vandspejlet. Det drejer sig bl.a. om den lille ø, der ligger ca. 400 m NV for broen over Tange Sø.

Øen er ikke noget sted registreret med navn, heller ikke på de kommunale matrikelkort. Jeg har derfor slet og ret kaldt den Tange Ø.

Det, der indtil 1918 var et af de højeste punkter på en af de marker, der lå ved Gudenåen, er i dag en meget frodig og meget fugtig lille ø.

Tange Ø set fra SV

Foto : E.W. 10. august 1985

lange ø

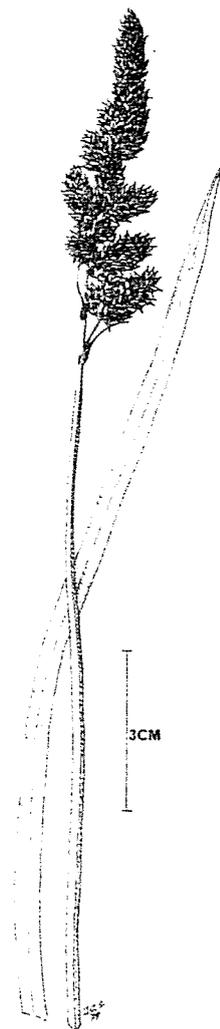
Endnu har træerne kun nået søkanten et par steder; men det varer næppe længe, før hele øen er dækket af træer. På billedet ses den eneste bro, der fører over Tange Sø.
Foto : Geodætisk Institut 6. maj 1983.
1 cm. = ca. 40 m.

Floraen på Tange Ø

Øen har et beskedent areal på ca. 1,2 ha. (næsten rektangulær med største længde og bredde hhv. 160 m og 80 m), og den er så godt som uden niveauforskelle. På alle sider er den omgivet af op til 10 m brede bræmmer, først og fremmest af Tagrør (*Phragmites australis*), men der er også pæne bestande af Kalmus (*Acorus calamus*), Smalbladet og Bredbladet Dunhammer (*Typha angustifolia* og *latifolia*) samt få, små kloner af Gul Iris (*Iris pseudacorus*). Udover disse arter findes i og ved vandkanten bl.a. Kærmysse (*Calla palustris*), Sværtevæld (*Lycopus europæus*), Bittersød Natskygge (*Solanum dulcamara*) og Vand-Skræppe (*Rumex hydrolapathum*).

Top-Star (*Carex paniculata*), som er den eneste Star-art på Tange Ø, vokser i den vestlige del af øen. Her, mellem tykt mos i et vældigt område, rager mange, høje tuer i vejret.

Det vestlige hjørne af øen er af en ganske speciel beskaffenhed. Her findes et mindre areal med mange store tuer af Top-Star (*Carex paniculata*). Mellem tuerne findes et massivt, ofte centimetertykt moslag, og området er sædvanligvis meget vådt. I dette interessante område vokser bl.a. Lådden Dueurt og Ris-Dueurt (*Epilobium hirsutum* og *obscurum*) samt på en tør plet noget overraskende også Kirtlet Dueurt (*E. ciliatum*), som er under hurtig udbredelse her i landet. Desuden findes her eksempelvis Kær-Tidsel (*Cirsium palustre*), Skov-Angelik (*Angelica sylvestris*) og en hel del solbær- og ribsbuske (*Ribes nigrum* og *rubrum* ssp. *sylvestre*).

Langt den største del af øen er dækket af træer, fortrinsvis Rød-El (*Alnus glutinosa*), Dun-Birk (*Betula pubescens*) og Drue-Hyld (*Sambucus racemosa*). De eneste urteagtige planter, der er i stand til at vokse på de skyggefulde steder under træerne, er Bregner. Dem er der til gengæld en overflod af. Det er især Alm. Mangeløv og Bredbladet Mangeløv (*Dryopteris filix-mas* og *dilatata*); men der findes også Smalbladet Mangeløv og Finbladet Mangeløv (*Dryopteris carthusiana* og *expansa*) samt Fjerbregne (*Athyrium filix-femina*).

Mod nord og mod NV er der endnu nogle få, små lysåbne pletter, hvor adskillige "lyselskende" planter endnu frister en tålelig tilværelse. Her findes øens eneste voksested for bl.a. Horse-Tidsel (*Cirsium vulgare*), Prikbladet Perikon (*Hypericum perforatum*) og Gederams (*Chaenactis angustifolia*).

Tange Ø - et fristed for mange fugle

Besøger man Tange Ø i maj, juni eller juli måned, må man være særdeles påpasselig med, hvor fødderne sættes. Ikke blot i kanten af øen, men også under de skyggegivende træer og buske findes snesevis af andereder, især reder af Troldand, men også af Gråand. Flere steder findes der mere end én rede pr. m².

Dybbro (1985) anfører, at den samlede danske bestand af ynglende Troldand vurderes til mellem 500 og 650 par. Under ekskursionen til Tange Ø den 3. juli 1985 bemærkedes mindst 30 reder af Troldand, hvilket vil sige, at mindst 5% af den kendte, danske bestand af denne fugl ruger på Tange Ø. Mig bekendt er der ikke foretaget ornitologiske undersøgelser på Tange Ø, hvilket stemmer godt overens med de tal, som Dybbro, Währens og Søndergård (1983) nævner, idet de angiver bestanden i Tange Sø til at være 4 par. Viborg Amt, som i forvejen rummer landets næsthøjeste bestand af ynglende Troldand (ca. 110 par mod Hovedstadsområdets ca. 115 par), må derfor, når Tange Ø's bestand indregnes, anses for at være det amt i landet, der rummer flest Troldand.

Udover de mange ænder, der findes (yngler) på Tange Ø, er der også en utrolig rigdom af sangfugle, Blishøns og Lappedykkere. Øen trækker jo heller ikke mange folk til; dertil er den altfor mørk og "utiltalende", og der er næppe et sted, man kan tænde bål. Det har i allerhøjeste grad været til gavn for fuglene. Gid det måtte være sådan på flere af vore små øer!

Floraliste for Tange Ø

Såvidt vides er der ikke tidligere foretaget optegnelser vedrørende floraen på Tange Ø - akkurat som det er tilfældet for de fleste andre ubeboede småøer.

Det er kun de planter, der blev fundet under ekskursioner til Tange Ø den 14. september 1983, 26. maj 1984, 3. juli 1985 og 10. august 1985, der er opført i floralisten.

Med hensyn til plantenavnene har jeg så vidt muligt fulgt Dansk Feltflora (Hansen 1984).

På grund af øens ringe størrelse er der ikke angivet særlige voksesteder for planterne eller nærmere oplysninger om planternes udbredelse eller deres hyppighed.

Ialt er der fundet 82 plantearter på Tange Ø.

Acorus calamus (Kalmus)

Alnus glutinosa (Rød-El)

- *incana* (Hvid-El)

Anemone nemorosa (Hvid Anemone)

Angelica sylvestris (Skov-Angelik)

Athyrium filix-femina (Fjerbregne)

Batrachium aquatile (Alm. Vandranunkel) - Kun fundet som opskyl

Betula pendula (Vorte-Birk)

- *pubescens* (Dun-Birk)

Calla palustris (Kærmysse)

Callitriche hermaphrodita (Høst-Vandstjerne)

Caltha palustris (Eng-Kabbeleje)

Cardamine amara (Vandkarse)

Carex paniculata (Top-Star)

Chamaenerion angustifolium (Gederams)

Cirsium palustre (Kær-Tidsel)

Cirsium vulgare (Horse-Tidsel)
Crataegus monogyna (Engriflet Hvidtjørn)
Deschampsia caespitosa (Mose-Bunke)
Dryopteris carthusiana (Smalbladet Mangeløv)
- *dilatata* (Bredbladet Mangeløv)
- *expansa* (Finbladet Mangeløv)
- *filix-mas* (Alm. Mangeløv)
Epilobium ciliatum (Kirtlet Dueurt)
- *hirsutum* (Lådden Dueurt)
- *montanum* (Glat Dueurt)
- *obscurum* (Ris-Dueurt)
- *palustre* (Kær-Dueurt)
Ficaria verna ssp. *verna* (Alm. Vortterod)
Filipendula ulmaria (Alm. Mjødurt)
Fraxinus excelsior (Ask)
Galeopsis bifida (Skov-Hanekro)
Galium aparine (Burre-Snerre)
- *palustre* ssp. *palustre* (Kær-Snerre)
Geum urbanum (Feber-Nellikerod)
Glyceria maxima (Høj Sødgræs)
Hypericum perforatum (Prikbladet Perikon)
Iris pseudacorus (Gul Iris)
Juncus conglomeratus (Knop-Siv)
- *effusus* (Lyse-Siv)
Lemna minor (Liden Andemad)
Lycopus europaeus (Sværtevæld)
Lysimachia thyrsiflora (Dusk-Fredløs)
- *vulgaris* (Alm. Fredløs)
Malus sylvestris (Skov-Æble)
Mentha aquatica (Vand-Mynte)

- Peucedanum palustre* (Kær-Svovlrod)
Phragmites australis (Tagrør)
Plantago major ssp. *major* (Glat Vejbred)
Poa annua (Enårig Rapgræs)
- *trivialis* (Alm. Rapgræs)
Potamogeton obtusifolius (Butbladet Vandaks)
- *cf. panormitanus* (Spinkel Vandaks) - Kun fundet som
opskyl
- *perfoliatus* (Hjertebladet Vandaks) - Kun fundet som
opskyl

Quercus petraea (Vinter-Eg)
- *robur* (Stilk-Eg)
Ranunculus auricomus (Nyrebladet Ranunkel)
- *repens* (Lav Ranunkel)
Ribes nigrum (Solbær)
- *rubrum* ssp. *sylvestre* (Have-Ribs)
Rorippa amphibia (Vandpeberrod)
Rosa canina ssp. *canina* (Glat Hunde-Rose)
- *rugosa* (Rynket Rose)
Rubus idaeus (Hindbær)
Rumex hydrolapathum (Vand-Skræppe)
Salix aurita (Øret Pil)
- *caprea* (Selje-Pil)
- *cinerea* (Grå-Pil)
Sambucus nigra (Alm. Hyld)
- *racemosa* (Drue-Hyld)
Scirpus sylvaticus (Skov-Kogleaks)
Scrophularia nodosa (Knoldet Brunrod)
Scutellaria galericulata (Alm. Skjolddrager)
Solanum dulcamara (Bittersød Natskygge)

Sorbus aucuparia (Alm. Røn)
Sparganium erectum ssp. *neglectum* (Ten-Pindsvineknop)
Taraxacum hamatiforme (Krogfliget Mælkebøtte, Sect. *Hamata*)
 - *pallidipes* (Fandens Mælkebøtte, Sect. *Vulgaria*)
Typha angustifolia (Smalbladet Dunhammer)
 - *latifolia* (Bredbladet Dunhammer)
Urtica dioica (Stor Nælde)
Valeriana sambucifolia ssp. *procurrens* (Alm. Baldrian)

Citeret litteratur

- Dybbro, T., 1985 : Status for danske fuglelokaliteter. -
 København.
- Dybbro, T., G. T. Wæhrens & H. Søndergård, 1983 : Fugle-
 lokaliteter i Viborg Amt. - København.
- Hansen, K. (red.), 1984 : Dansk Feltflora. - København.
- Jacobsen, Chr., 1981 : Gudenå. - Historisk Samfund for Vi-
 borg Amt: 69-131. - Viborg.

Tak

Universitetslektor Alfred Hansen, rådgivende biolog Bernt
 Løjtnant, seminarielektor Anfred Pedersen og overlærer
 Hans Øllgaard takkes for deres kommentarer til notatet.
 Alfred Hansen, Anfred Pedersen og Hans Øllgaard takkes
 endvidere for bestemmelse eller kontrol af en række her-
 barie-kollektioner.

Tegningerne er velvilligst stillet til rådighed af lærer
 Jens Chr. Schou (planterne) og programmør Poul Schou
 (fuglene).

Vore hidtidige og aktuelle ø-undersøgelser

Bernt Løjtnant og Erik Wessberg har hidtil udarbejdet floralister for følgende øer :

1. Anholt (1981). - (BL & EW).
2. Hjarnø i Horsens Fjord (1981). - (BL & EW).
3. Treskelbakkeholm i Mariager Fjord (1983). - (BL & EW).
4. Klosterholm og Startøtterne i Nibe Bredning (1984). - (BL & EW)
5. Mellempolde i Randers Fjord (1984). - (BL & EW).
6. Pletten (Store Plet) i Mariager Fjord (1984). - (BL & EW).
7. Alrø i Horsens Fjord (1985). - (EW).
8. Møgelø i Julsø ved Silkeborg (1985). - (EW).
9. Lille Plet i Mariager Fjord N.f. Store Plet (1985). - (BL & EW)
10. Paradisøerne i Borre Sø ved Silkeborg (1985). - (EW).
11. Alrø Poller i Horsens Fjord SØ for Alrø (1985). - (EW).
12. Tange Ø i Tange Sø (1986). - (EW).

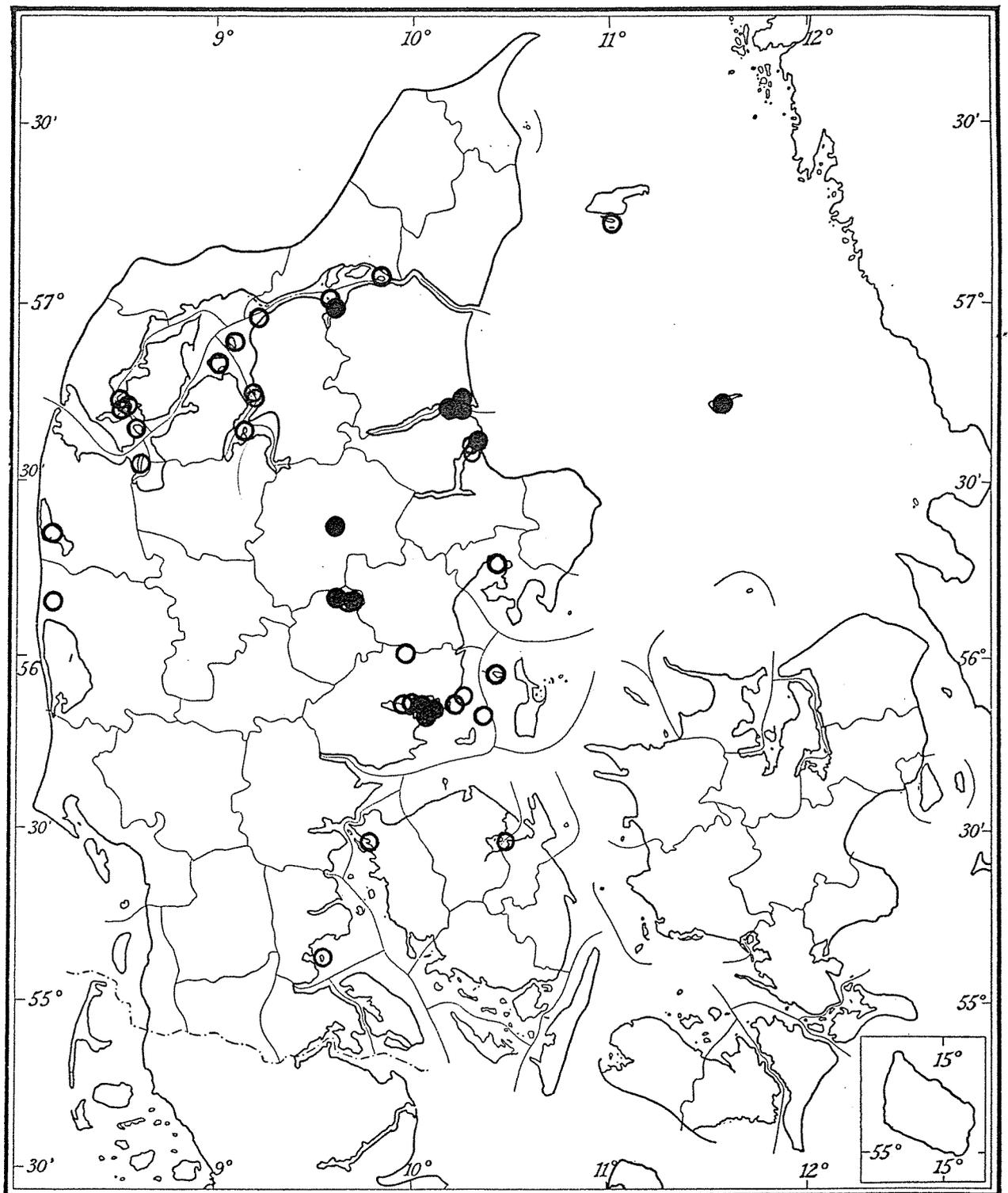
Siden 1981 har vi derudover foretaget floristiske undersøgelser - med henblik på udarbejdelse af floralister med noter - på følgende øer og øgrupper, regnet fra nord:

13. Hornfiskrøn S.f. Læsø.
14. Egholm i Limfjorden ved Ålborg.
15. Vår Holm og Kyø Holm i Limfjorden ved Nibe.
16. Friggøerne i Limfjorden ved Løgstør.
17. Livø i Limfjorden.
18. Fur i Limfjorden.
19. Stenklipperne i Limfjorden ved Agerø.
20. Store Rotholm i Risgårde Bredning N.f. Hvalpsund.
21. Lille Rotholm i Risgårde Bredning N.f. Hvalpsund.
22. Agerø i Limfjorden SV for Mors.
23. Lindholm i Limfjorden SV for Agerø.
24. Jegindø i Limfjorden Ø.f. Thyholm.
25. Lundø mellem Skive Fjord og Lovns Bredning.
26. Odpold i Randers Fjord SV for Udbyhøj.
27. Venø i Limfjorden SØ for Thyholm.
28. Stenrevet i Randers Fjord V.f. Udby.
29. Fjandø i Nisum Fjord.
30. Hindø i Stadil Fjord.
31. Kalø i Kalø Vig.

32. Lilleø i Julsø ved Silkeborg.
33. Bregneø i Julsø ved Silkeborg.
34. Alø i Julsø ved Silkeborg.
35. Kalvø i Skanderborg Sø.
36. Tunø ved Samsø.
37. Hov Røn NØ for Gyllingnæs.
38. Søby Rev Ø.f. Gyllingnæs.
39. Vorsø i Horsens Fjord.
40. Vorsø Kalv SV for Vorsø.
41. Svanegrunden NØ for Endelave.
42. Svinø i Gamborg Fjord SØ for Middelfart.
43. Tornø i Odense Fjord.
44. Barsø i Lille Bælt NV for Als.

NB : Når vi bringer denne liste, skyldes det, at vi
meget gerne hører om alle fund af planter - såvel
ældre som nyere - fra disse øer.

Erik Wessberg
Sandagervej 13
Assentoft
8900 Randers

● : øer, for hvilke BL & EW har udarbejdet floralister med noter.

○ : øer, på hvilke BL & EW siden 1981 har foretaget målrettede floristiske undersøgelser med henblik på udarbejdelse af totalfloralister med noter om bl.a. særlige floristiske/plantesociologiske forhold, aktuelle/potentielle trusler og plejebehov.

Iøvrigt henvises til afsnittet om vore hidtidige og aktuelle ø-undersøgelser.